

3 DEFINÍCIE MEDZINÁRODNÝCH ORGANIZÁCIÍ

Doteraz v medzinárodnom práve neexistuje jednotná oficiálna definícia medzinárodnej organizácie. Jednotliví autori prezentujú vlastné definície, v ktorých uplatňujú svoje hodnoty, kritériá alebo priority. Na ukážku uvádzame niektoré z nich:

D. Nováčková – P. Stachová – P. Hoffmann³:

„Medzinárodná organizácia je zoskupenie zvrchovaných a suverénnych štátov do medzinárodného spoločenstva na základe medzinárodnej zmluvy (mnohostrannej), ktoré presadzuje spoločné ciele, má vlastný systém orgánov a je finančne nezávislé. Medzinárodná organizácia je aj medzinárodné fórum pre mnohostrannú diplomaciu. Členským štátom pomáha pri ich hospodárskom, sociálnom a kultúrnom rozvoji. Členstvo v medzinárodnej organizácii pomáha presadzovať zahraničnopolitické záujmy členského štátu.“

D. Nováčková uvádza aj túto definíciu **J. Malenovského**:

„Medzinárodná organizácia je združenie štátov, ktoré na základe právneho aktu, ktorým bolo založené, trvale vykonáva určité úlohy pre členské štáty, a to vlastným menom a vlastnými orgánmi.“

J. Lidák⁴:

„Za medzinárodné organizácie považujeme tie medzinárodné inštitúcie, ktoré vznikli na základe medzinárodnej zmluvy uzatvorenej medzi najmenej tromi štátmi, majú istú medzinárodnoprávnu subjektivitu, majú trvalý charakter, disponujú vlastnými orgánmi a usilujú sa o dosiahnutie cieľov, ktoré majú vytýčené v zakladajúcej listine členskými štátmi. Majú istú vlastnú subjektivitu a môžu rokovať nielen s členskými štátmi, ale i s nečlenskými a inými medzinárodnými organizáciami.“

³ NOVÁČKOVÁ, D. – STACHOVÁ, P. – HOFFMANN, P. 2010. *Medzinárodné organizácie I*. Skalica : Stredoeurópska vysoká škola v Skalici, 2010.

⁴ LIĐÁK, J. 2000. *Medzinárodné vzťahy – medzinárodná politika*. Bratislava : Sofa, 2000.

L. Lysák – M. Grešš – M. Ščepán⁵:

„Medzinárodné organizácie ponímame ako subjekty medzinárodných vzťahov, ktoré vznikajú združením subjektov dvoch alebo viacerých štátov na základe zmluvy alebo dohody, na koordináciu a zabezpečenie ich spoločných cieľov, ktoré sú charakteristické samostatným členstvom, stanovami/štatútom, organizačnou štruktúrou a zdrojmi na svoju činnosť.“

L. Lysák, M. Grešš a M. Ščepán uvádzajú aj tieto tri definície:

A. L. Bennett a J. K. Oliver – podľa nich sú spoločné charakteristiky medzinárodných organizácií aj mimovládnych organizácií tieto:

- „existencia stálej štruktúry, ktorá kontinuálne vykonáva funkcie, ktorými bola poverená,
- dobrovoľné členstvo zúčastnených strán,
- dispozícia základných nástrojov, ktoré stanovujú ciele, štruktúru a metódy činnosti,
- reprezentatívny, konzultatívny a konferenčný orgán,
- existencia stáleho sekretariátu, ktorý kontinuálne vykonáva administratívne, výskumné a informačné funkcie“.

J. S. Barkin:

„Medzinárodné organizácie sú predovšetkým inkluzívne medzinárodné organizácie, to znamená tie subjekty, ktoré vznikajú na základe dohody medzi štátmi a nie na základe dohody medzi súkromnými subjektmi (jednotlivcami alebo skupinami ľudí).“

O. Krejčí:

„Medzinárodná organizácia predstavuje inštitucionalizovanú formu spolupráce ... s relatívne stabilným právnym základom ... a pôsobí v medzinárodnom meradle buď na globálnej alebo regionálnej úrovni ... a reprezentuje záujmy dvoch typov sociálnych skupín: 1. štátov a 2. neštátnych, resp. mimovládnych inštitúcií.“

H. Baňouch – M. Fedorko⁶ sa domnievajú, že minimálna definícia medzinárodnej organizácie by mala spočívať v súhrne týchto významných znakov:

- „a) medzinárodná zmluva,
- b) štruktúra s vymedzenými orgánmi,

⁵ LYSÁK, L. – GREŠŠ, M. – ŠČEPÁN, M. 2012. *Medzinárodné organizácie*. Bratislava : Ekonóm, 2012.

⁶ BAŇOUCH, H. – FEDORKO, M. 2000. *Mezinárodní organizace*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2000.

- c) *minimálny počet členov,*
- d) *stálosť“.*

H. Baňouch a M. Fedorko uvádzajú túto definíciu:

W. Woyke prináša týchto päť skupín znakov:

- „a) *stála organizačná štruktúra, ktorá vykonáva úlohy stanovené medzinárodnou organizáciou,*
- b) *dobrovoľné členstvo rovnoprávných partnerov,*
- c) *zmluva alebo dohoda, v ktorej sú stanovené ciele, štruktúra a metódy spolupráce partnerov,*
- d) *reprezentatívny poradný konferenčný orgán,*
- e) *stály sekretariát, ktorý plní bežné administratívne, vedecké a informačné úlohy“.*

L. Lysák a H. Baňouch vo svojich prácach rovnako uvádzajú tieto definície:

C. Archer:

„Medzinárodná organizácia je formálna kontinuálna štruktúra, založená na základe zmluvy medzi členmi (vládnymi a/alebo mimovládnymi) z dvoch alebo viacerých suverénnych štátov s cieľom presadzovať spoločné záujmy svojich členov, s výnimkou medzinárodných organizácií, založených na účel dosahovania zisku pre svojich členov.“

M. Wallace a D. Singer:

- „1. *medzinárodná organizácia musí pozostávať minimálne z dvoch riadnych členov medzinárodného systému, pričom musí byť vytvorená formálnou dohodou medzi vládami národných štátov,*
- 2. *medzinárodná organizácia musí mať regulárne plenárne zasadania v intervale nie väčšom ako 10 rokov,*
- 3. *medzinárodná organizácia by mala mať stály sekretariát so stálym sídlom, ktorý kontinuálne vykonáva jemu zverené úlohy.“*

Únia medzinárodných asociácií (*Union of International Associations – UIA*) rozlišuje medzinárodné organizácie podľa siedmich kritérií:

- 1. *ciele musia byť jednoznačne orientované medzinárodne tak, aby pokrývali aktivity organizácie najmenej v troch štátoch,*
- 2. *musí byť stanovené individuálne alebo kolektívne členstvo s plnými hlasovacími právami, pričom členovia musia pochádzať minimálne z troch štátov; členstvo musí byť otvorené pre každého jednotlivca alebo skupinu, ktorí sa zaoberajú vo svojej činnosti podobnými, resp. rovnakými aktivitami ako organizácia; hlasovacie práva musia byť rozdelené tak, aby žiadna z národných skupín nemohla kontrolovať organizáciu,*

3. v stanovách organizácie musí byť uvedená jej formálna štruktúra; členovia musia mať právo pravidelne voľiť výkonný orgán a funkcionárov organizácie,
4. funkcionári organizácie nesmú byť zástupcami len jedného štátu; v prípade, že sa tak stane, musí byť zabezpečená rotácia sídla a funkcionárov organizácie medzi členmi v určených intervaloch,
5. podstatné príspevky do rozpočtu organizácie by mali pochádzať od minimálne troch členov; organizácia nesmie dosahovať zisk určený na distribúciu medzi členov,
6. organizácia formálne spojená s inou organizáciou musí vykazovať schopnosť samostatnej existencie a voľby vlastných funkcionárov,
7. organizácia musí byť schopná predložiť dôkazy o súčasných aktivitách nie starších ako štyri roky.

Únia medzinárodných asociácií vydáva každý rok Ročenku medzinárodných organizácií v štyroch zväzkoch. V novších vydaniach sa definícia medzinárodnej organizácie výrazne zredukovala: organizácie sú vytvorené aspoň tromi štátmi, sú založené na formálnej dohode medzi vládami, majú stály sekretariát.

L. Lysák, H. Baňouch a D. Nováčková zhodne uvádzajú aj túto definíciu: **M. Potočný – A. Šibajevo**:

„Medzinárodná organizácia je združenie štátov, vytvorené na základe medzinárodnej zmluvy uzatvorenej najmenej tromi štátmi na plnenie vymedzených cieľov, ktoré disponuje zodpovedajúcim systémom orgánov, právami a povinnosťami, ktoré sú odlišné od práv a povinností členských štátov, a je zriadené v súlade s medzinárodným právom.“

M. Grešš⁷:

„Základná charakteristika pojmu medzinárodná organizácia predpokladá splnenie troch hlavných podmienok:

1. uzatvorenie zakladajúcej zmluvy,
2. členstvo medzinárodnej organizácie,
3. štruktúra medzinárodnej organizácie.“

---

⁷ GREŠŠ, M. 2004. Znaky medzinárodnej organizácie na príklade OPEC. In *Medzinárodné vzťahy*. 2004, roč. II, č. 2. Vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy Fakulty medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave.

S. Mráz – F. Poredoš – P. Vršanský⁸:

„Prax štátov a väčšina teoretikov považuje medzinárodné organizácie za združenie štátov, ktoré vzniklo na základe medzinárodnej zmluvy, uzavretej najmenej tromi štátmi, má trvalú povahu, má svoje vlastné orgány, usiluje o dosiahnutie cieľov vytyčených členskými štátmi v zakladajúcej listine, a používa niektoré atribúty medzinárodnoprávnej subjektivity. Udrzuje vzťahy nielen s členskými, ale veľakrát i s nečlenskými štátmi, ako i s inými príbuznými medzinárodnými organizáciami.“

P. Vršanský – J. Valuch a kol.⁹:

„Medzinárodná (medzivládna) organizácia je trvalým združením zvrchovaných štátov, ktoré bolo založené na základe medzinárodnej zmluvy za účelom dosiahnutia cieľov zadefinovaných v zakladajúcom akte, ktoré sa snaží dosiahnuť prostredníctvom vlastných orgánov konajúcich v mene organizácie. Medzinárodná organizácia je charakteristická tým, že disponuje medzinárodnoprávnou subjektivitou, ktorá spravidla býva zadefinovaná v jej zakladajúcej listine.“

M. Potočný – J. Ondřej¹⁰:

„Medzinárodná organizácia je združenie štátov, ktoré vzniklo na základe medzinárodnej zmluvy (minimálne tri štáty), má trvalú povahu, svoje vlastné orgány a usiluje sa o dosiahnutie cieľov vytyčených v zakladajúcej listine, používa niektoré atribúty medzinárodnoprávnej subjektivity.“

Z uvedených definícií možno zaznamenať tieto opakujúce sa prvky, ktoré môžeme považovať za **vyčerpávajúcu definíciu**. Medzinárodná organizácia:

- je združenie najmenej buď dvoch alebo troch zvrchovaných suverénnych štátov, ktorých členstvo je dobrovoľné,
- vzniká na základe medzinárodnej mnohostrannej zmluvy medzi vládami štátov,
- má vlastné stanovy/štatút,
- je zriadená v súlade s medzinárodným právom,
- má medzinárodnoprávnu subjektivitu,

⁸ MRÁZ, S. – POREDOŠ, F. – VRŠANSKÝ, P. 2003. *Medzinárodné verejné právo*. Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského, 2003.

⁹ VRŠANSKÝ, P. – VALUCH, J. a kol. 2013. *Medzinárodné právo verejné. Osobitná časť*. Bratislava : Eurokódex, 2013.

¹⁰ POTOČNÝ, M. – ONDŘEJ, J. 2006. *Mezinárodní právo veřejné. Zvláštní část*. Praha : C. H. Beck, 2006.

7 ORGÁNY MEDZINÁRODNÝCH ORGANIZÁCIÍ A MEDZINÁRODNÉ ORGÁNY

Vnútornú štruktúru medzinárodnej organizácie tvoria jej stále orgány. Sústava orgánov, ich kompetencie a právna záväznosť alebo nezáväznosť rozhodnutí orgánov sú stanovené v zakladajúcej zmluve. Prostredníctvom orgánov medzinárodná organizácia vykonáva pre členské štáty určité úlohy. Neexistuje jednotný model vnútornej štruktúry orgánov, preto sa môžeme stretnúť s viacerými možnosťami rozdelenia orgánov medzinárodnej organizácie. Napríklad z **hľadiska predmetu činnosti a rozsahu pôsobnosti** patria medzi **stále orgány** medzinárodnej organizácie najmä: najvyššie, výkonné, administratívne, pomocné, súdne, kontrolné orgány, orgány s osobitným postavením.

7.1 Najvyššie orgány

Najvyšší orgán medzinárodnej organizácie sa môže nazývať:

- zhromaždenie,
- valné zhromaždenie,
- konferencia,
- kongres,
- zasadanie a pod.

Najvyšší orgán je zložený zo zástupcov všetkých členských štátov medzinárodnej organizácie. Prerokujúajú sa v ňom najzávažnejšie otázky a úlohy medzinárodnej organizácie, ku ktorým patria:

- určovanie priorít svojich zasadaní,
- zmena zakladateľskej zmluvy,
- rozhodnutia o prijatí a vylúčení členského štátu,
- voľba oficiálneho predstaviteľa medzinárodnej organizácie,
- voľba členov ostatných orgánov,
- stanovenie hlavného smeru činnosti a vývoja medzinárodnej organizácie,

- určovanie úloh pre ostatné orgány,
- schvaľovanie rozpočtu,
- prerokovanie správ od ostatných orgánov a ďalšie.

Najvyšší orgán zasadá obvyčajne jedenkrát ročne, ale stretnutie sa môže konať aj po dlhšom čase, v závislosti od intenzity činnosti medzinárodnej organizácie – až do päťročných intervalov.

7.2 Výkonné orgány

Výkonný orgán sa môže nazývať aj ako:

- rada,
- výbor,
- výkonný výbor a pod.

Vo výkonnom orgáne môžu byť zastúpené všetky členské štáty – ak ide o regionálnu alebo partikulárnu medzinárodnú organizáciu, alebo môže ísť o obmedzené členstvo – v univerzálnej medzinárodnej organizácii. V medzinárodných organizáciách, kde nie sú vo výkonnom orgáne zastúpené všetky členské štáty, majú zvyčajne silné mocnosti tzv. stále miesto a ostatné členské štáty sú volené napríklad z jednotlivých zemepisných skupín alebo podľa odborného zamerania. Zástupcovia členských štátov sú volení na presne určené obdobie, zvyčajne dvoj- až päťročné, ktoré je stanovené v zakladateľskej zmluve.

Výkonný orgán pôsobí v období medzi pravidelnými zasadaniami najvyššieho orgánu a plní:

- bežné operatívne úlohy,
- stále funkcie medzinárodnej organizácie.

Medzi právomoci výkonného orgánu patrí:

- zabezpečenie efektívneho fungovania medzinárodnej organizácie podľa smerníc najvyššieho orgánu,
- realizácia rozhodnutí najvyššieho orgánu,
- príprava agendy a programu na zasadanie najvyššieho orgánu,
- predkladanie správ o svojej činnosti najvyššiemu orgánu,
- rozhodovanie o personálnych otázkach,
- menovanie najvyššieho predstaviteľa medzinárodnej organizácie po schválení najvyšším orgánom,
- ustanovenie pomocných orgánov a dohľad nad ich prácou,

- príprava rozpočtu,
- udržovanie vzťahov s členskými štátmi a s inými medzinárodnými organizáciami,
- realizácia bežných aktuálnych otázok a pod.

7.3 Administratívne orgány

Administratívny orgán sa zvyčajne nazýva:

- sekretariát alebo
- úrad.

Na čele administratívneho orgánu stojí najvyšší úradník medzinárodnej organizácie – **generálny tajomník/generálny riaditeľ**:

- do funkcie ho menuje najvyšší orgán, prípadne výkonný orgán, ak má na to právomoc,
- je volený na rôzne dlhé obdobie s možnosťou znovuzvolenia,
- riadi medzinárodnú organizáciu vo vzťahu k sekretariátu,
- zastupuje medzinárodnú organizáciu navonok vo vzťahoch s členskými štátmi.

Do štruktúry administratívneho orgánu patria aj **zamestnanci/úradníci** medzinárodnej organizácie:

- väčšinou sú menovaní generálnym tajomníkom,
- majú postavenie medzinárodných úradníkov,
- to znamená, že sú nezávislí pri plnení svojich úloh – nemusia prijímať pokyny od iných členských štátov, ani od členského štátu, ktorého sú štátnymi príslušníkmi,
- sú zodpovední len príslušnej medzinárodnej organizácii,
- vzťahujú sa na nich výsady a imunity (viac informácií sa nachádza ďalej v kapitole 15 o Výsadách a imunitách medzinárodných organizácií),
- rôzne medzinárodné organizácie majú rôzne počty zamestnancov.

Administratívny orgán vykonáva tieto úlohy:

- technicky zabezpečuje fungovanie medzinárodnej organizácie,
- vybavuje bežnú administratívnu agendu,
- plní špecifické úlohy, ktoré mu zadáva zhromaždenie alebo výkonný orgán,
- zhromažďuje a triedi informácie o činnosti medzinárodnej organizácie,
- zostavuje správy o činnosti medzinárodnej organizácie,

- publikuje a distribuuje všetky relevantné dokumenty schválené orgánmi medzinárodnej organizácie,
- plní konzultatívne funkcie,
- pripravuje návrh rozpočtu medzinárodnej organizácie a pod.

7.4 Pomocné orgány

Medzi pomocné orgány patria najmä:

- výbory,
- komisie,
- pracovné skupiny.

Pomocné orgány:

- majú poradné a doplnkové funkcie v medzinárodnej organizácii,
- špecializujú sa na určité oblasti,
- pomáhajú hlavným orgánom plniť ich úlohy,
- nemusia v nich byť zastúpené všetky členské štáty (výnimkou je napríklad Hospodársky a sociálny výbor Európskej únie a Výbor regiónov Európskej únie),
- môžu pracovať dočasne alebo sú stále.

7.5 Súdne orgány

Súdne orgány nemusia pôsobiť v každej medzinárodnej organizácii. Ak sú súčasťou medzinárodnej organizácie, majú v jej štruktúre osobitné postavenie. Pracujú nezávisle od vlád členských štátov.

Súdne orgány napríklad:

- vykladajú zakladateľské zmluvy v prípade nejasností,
- rozhodujú spory medzi členskými štátmi,
- poskytujú odborné posudky a pod.

7.6 Kontrolné orgány

Kontrolné orgány:

- kontrolujú a monitorujú činnosti medzinárodnej organizácie,
- dohliadajú nad transparentnosťou finančných vzťahov,
- kontrolujú čerpanie finančných prostriedkov medzinárodnej organizácie členskými štátmi,
- kontrolujú uplatňovanie právnych aktov v praxi, t. j. akým spôsobom sa vykonávajú právne nástroje medzinárodných organizácií (napríklad

Slovenská republika pravidelne predkladá Európskej komisii stav o aproximácii práva, t. j. či smernice boli správnym spôsobom transponované do vnútroštátneho právneho poriadku).

7.7 Orgány s osobitným postavením

Orgány s osobitným postavením sú zriaďované na osobitné účely. Môžu byť zriadené na určité obdobie alebo ako stále orgány.

7.8 Medzinárodné orgány

Ako sme už uviedli, medzinárodné organizácie vznikajú na základe medzinárodnej dohody účastníckych štátov, vznikajú preto, aby plnili určité úlohy v prospech členských štátov, majú stály charakter a majú svoje vlastné stále orgány, ktoré konajú v ich mene.

Od stálych orgánov medzinárodných organizácií treba odlišovať **medzinárodné orgány**. Medzinárodné orgány:

- majú s medzinárodnými organizáciami **spoločné** to, že aj medzinárodné orgány zriaďujú štáty na základe dohody na to, aby pre ne plnili úlohy,
- od medzinárodných organizácií sa **odlišujú** tým, že:
  - to nie sú orgány medzinárodných organizácií,
  - konajú priamo samé za seba ako spoločné orgány účastníckych štátov a nielen jedného štátu – takže to nie sú ani štátne orgány,
  - sú zvyčajne zvolané ad hoc, čo znamená, že majú len dočasný charakter,
  - na svoju jednorazovú činnosť nepotrebujú medzinárodnoprávnu subjektivitu.

7.9 Medzinárodné konferencie a kongresy

Za najdôležitejšie medzinárodné orgány sa považujú **medzinárodné konferencie**. Oceňuje sa ich nezastupiteľné miesto v diplomatickej oblasti a pri schvaľovaní mnohostranných zmlúv. Medzinárodná konferencia je zhromaždenie zástupcov jednotlivých štátov, ktoré sú splnomocnené prerokovať alebo rozhodnúť o určitých otázkach spoločného záujmu. V medzinárodnom živote fungovali už od 17. storočia.

V minulosti, obvyčajne ešte v 19. storočí, sa používalo pre veľké medzinárodné zhromaždenia, ktoré prerokovávali významné medzinárodné otázky obvykle za účasti hláv štátov, označenie **kongres** (napríklad Viedenský kon-